

Ideologije

The background features abstract geometric shapes, primarily triangles, in shades of olive green and orange. These shapes overlap and intersect, creating a dynamic and layered visual effect. The colors are muted and earthy, contributing to a professional and academic aesthetic.

Političke ideologije - različita shvatanja

- ▶ Desti De Trasi (1754-1836)
“nova nauka o idejama”
- ▶ Karl Marks (1818-1883)
ideje “vladajuće klase”; “lažna svijest”
- ▶ Karl Poper (1902-1994), Hana Arent (1906-1975)
instrument društvene kontrole
- ▶ Majkl Oukšot (1901-1990)
apstraktni “sistemi mišljenja”

Političke ideologije - određenje pojma

- ▶ Manje ili više *jedinstven skup ideja*
- ▶ Osnova za organizovanu *političku akciju*
- ▶ Očuvanje, promjena ili rušenje postojećeg
- ▶ Sastavni elementi:
  - a) prikaz postojećeg poretka
  - b) model željene budućnosti
  - c) način izvršenja promjene

Liberalizam

▶ Elementi:

- ▶ *Individualizam* - osnovno načelo
- ▶ *Sloboda* (“regulisana zakonima”) - centralna vrijednost
- ▶ *Razum / vjera u progres*
- ▶ *Jednakost*
(politička i pravna; “jednakost šansi”, meritokratija)
- ▶ *Tolerancija* (umjerenost; pluralizam)
- ▶ Vladavina “*po pristanku*” (demokratija)
- ▶ *Konstitucionalizam*
ograničena vlada; “checks and balances”; “pisani” ustav

Klasični liberalizam

- ▶ Krajnji vid individualizma
- ▶ Atomizam (“negativna” sloboda)
- ▶ Država - “nužno zlo” / država “noćni čuvar”
- ▶ Ekonomski liberalizam
(tržišna “samoregulacija”)
- ▶ *Laissez-faire* kapitalizam
  - ▶ Država - “noćni čuvar”
  - ▶ “Nevidljiva ruka” tržišta

Moderni liberalizam

- ▶ Blagonakloniji odnos prema državnom intrvencionizmu
- ▶ Šta danas znači “liberalan”?
- ▶ Velika (aktivna), a ne minimalna vlada
- ▶ “Pozitivna” sloboda
razvoj ličnosti, ne samo da čovjek bude ostavljen na miru
- ▶ Socijalni liberalizam - liberalizam blagostanja

Konzervativizam

▶ Elementi:

- ▶ Tradicija (ustanove koje su izdržale ispit vremena)
- ▶ Pragmatizam (ne-ideologija)
- ▶ Nesavršenost čovjeka
- ▶ Organizizam (društvo kao organska cjelina)
- ▶ Hijerarhija (rođenje i sreća)
- ▶ Vlast (“prirodna aristokratija”)
- ▶ Svojina (prava i obaveze)

Konzervativizam - vrste

► Paternalistički konzervativizam

“reforme odozgo” bolje od “revolucije odozdo”

“noblesse oblige”

torijevska pozicija - načelo “jedne nacije”

mješavina tržišta i vladine regulacije

“socijalno tržište” - CDU

► Nova desnica

kontrapunkt državnom intrvencionizmu

tačerizam i reganizam

Neoliberalizam i neokonervativizam

▶ Neoliberalizam

savremena verzija klasične političke ekonomije
potisnuti “granice države”

“privatno je dobro, javno je loše”

“Ne postoji društvo, samo pojedinci i njihove porodice.” (M. Tačer)

Fridrih fon Hajek, Milton Fridman, Robert Nozik

▶ Neokonzervativizam

autoritet i društvena stabilnost

Socijalizam

▶ Elementi:

- ▶ Zajednica (ljudi-čovječanstvo)
- ▶ Bratstvo (saradnja, a ne takmičenje)
- ▶ Društvena jednakost
(osnovna vrijednost - jednakost *rezultata*)
- ▶ Zadovoljenje potreba
- ▶ Društvena klasa (osnovni agent promjene)
- ▶ Zajednička svojina

Socijalizam - vrste

- ▶ **Marksizam** (Karl Marks)
- ▶ **Lenjinizam** (V.I. Lenjin)
- ▶ **Ortodokсни komunizam**
(J.V.Staljin)
- ▶ **Nova ljevica** (Frankfurtska škola)
- ▶ **Socijaldemokratija** (Bernštajn,
Kaucki)

Socijaldemokratija

▶ Elementi:

- ▶ Ravnoteža između tržišta i države, pojedinca i zajednice
- ▶ “Takmičenje gdje god je moguće, planiranje gdje je neophodno”
- ▶ Parlamentarizam
- ▶ Odricanje od revolucije
- ▶ Gradualizam (Laburisti)
- ▶ Socijalna zaštita, redistribucija, društvena pravda
- ▶ Država “blagostanja”

“Treći put”

- ▶ Kombinacija različitih ideoloških tradicija
- ▶ “Novi” demokrati Bila Klinton (USA) i “novi” laburisti Tonija Blera (UK)
- ▶ “Dinamična tržišna privreda”
- ▶ Moderni kapitalizam: globalizacija i “ekonomija znanja” (informacione tehnologije, individualne sposobnosti, fleksibilnost preduzetnika i radnika)
- ▶ Ključna uloga vlade - međunarodna konkurencija
- ▶ Država “jednakih šansi” (podrška vlade + samoodrživost)

Još neke...

- ▶ Fašizam
- ▶ Anarhizam
- ▶ Environmentalizam
- ▶ Vjerski fundamentalizam
- ▶ Kraj ideologija?
- ▶ Danijel Bel - ekonomija je porazila politiku

Fašizam

- ▶ Dijete 20. vijeka
- ▶ Dva pojavna oblika: Musolinijeva Italija (1922-1943) i Hitlerova Njemačka (1933-1945).
- ▶ Antikarakter - definisan negacijom (antiliberalizam, antiindividualizam, antikomunizam, itd.)
- ▶ Snaga jedinstva "*fascie*" - snop pruća
- ▶ Krajnji oblik etatizma - ništa izvan države (Italija)
- ▶ Rasizam - arijevtvo i antisemitizam

Anarhizam

- ▶ Vlada i država zamjenjivi i nepotrebni
- ▶ Društvo bez pravila
- ▶ Vrhunski princip pojedinca - individualnost
- ▶ Kombinacija liberalizma i socijalizma